

Vietvārdu lietošana topogrāfiskajai kartei M 1:10 000

Izmantojami kopā ar *Apzīmējumi topogrāfiskajai kartei mērogā 1:10 000*. 12. nodaļu

Uzraksti, kam jābūt attēlotiem kartē	Norādījumi kartogrāfiem un redaktoriem	Galvenie informācijas avoti (sakārtoti pēc svarīguma)
KARTES LAPAS NOSAUKUMS	Lapas nosaukumā var būt tikai tāda objekta nosaukums (vietvārds), kas tajā ir attēlots. Ja lapā nav neviena vietvārda, tad tās „nosaukums” sastāv tikai no numura	
PILSĒTU UN TAJĀS ESOSU OBJEKTU NOSAUKUMI		
Pilsētu nosaukumi		Adrešu reģistrs, Vietvārdu datu bāze (turpmāk – VDB)
Pilsētas daļu (t. sk. pilsētas rajonu, priekšpilsētu) nosaukumi		Pilsētas vai novada dome, VDB, Topogrāfiskās kartes M 1:50 000 jaunākais izdevums (turpmāk — TOPO 50), kā palīgmateriāls — Satelītkarte (turpmāk — Satelītkarte) un Karšu izdevniecības <i>Jāņa sēta</i> pilsētu plāni
Ielu nosaukumi		Adrešu reģistrs, pilsētas vai novada dome, kā palīgmateriāls — Karšu izdevniecības <i>Jāņa sēta</i> pilsētu plāni
Citu pilsētas iekšējo objektu (parku, mazdārziņu un vasarnīcu koloniju, kapu, atsevišķu dzīvojamo un citu ēku, baznīcu u. tml.) nosaukumi , kurus iespējams izvietot, netraucējot svarīgāku kartes elementu lasāmību		Pilsētas vai novada dome, Adrešu reģistrs, VDB, kā palīgmateriāls — lauka apsekojumu materiāli, Karšu izdevniecības <i>Jāņa sēta</i> pilsētu plāni
Dabas objektu nosaukumi pilsētās		VDB, kā palīgmateriāls — lauka apsekojumu materiāli, Satelītkarte, TOPO 50, Karšu izdevniecības <i>Jāņa sēta</i> pilsētu plāni

CIEMU UN VIENSĒTU GRUPU NOSAUKUMI (viensētu grupa sastāv no vismaz 2-3 kompakti vai nelielā attālumā izklaidus izvietotām viensētām vai dzīvojamām ēkām, kurām ir apvienojošs nosaukums, ko zina un lieto vietējie iedzīvotāji — nereti līdztekus individuālajiem nosaukumiem vai ēku numuriem)		
Oficiālo ciemu nosaukumi	Ciemiem un viensētu grupām, kam oficiāli piešķirts ciema statuss, nosaukumus raksta ciemu nosaukumu šriftā	Adrešu reģistrs, VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, kā palīgmateriāls — Satelītkarte, TOPO 50
Neoficiālo ciemu nosaukumi	Ciemiem un viensētu grupām, kuriem nav oficiāli piešķirts ciema statuss (līdz ar to nav oficiāla nosaukuma), nosaukumi rakstāmi ciemu nosaukumu šriftā, bet ar pelēkas krāsas burtiem	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, kā palīgmateriāls — Satelītkarte, TOPO 50
Ciemu paralēlie nosaukumi, nosaukumu varianti	Ja ciema oficiālais nosaukums atšķiras no Vietvārdu datubāzē vai grāmatā „Latvijas ciemi” norādītā <u>pamatnosaukuma</u> , tad pamatnosaukumu liek iekavās aiz oficiālā — kā paralēlo (jo šādos gadījumos oficiālais nosaukums var būt kļūdainš)	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, papildus var izmantot arī vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu datus
	Ja ciemam ir otrs, atšķirīgs nosaukums (nosaukuma variants), kas plaši pazīstams, to liek iekavās kā alternatīvo nosaukumu. Tāpat rīkojas ar agrāko nosaukumu, ja ciema nosaukums nesen mainīts	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Adrešu reģistrs, papildus var izmantot arī vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu datus
	Ja Topogrāfiskajā kartē M 1:50 000 aiz ciema nosaukuma iekavās dots alternatīvais nosaukums, tas saglabājams arī topogrāfiskajā kartē M1:10 000	TOPO 50
Izzuduša vai vēl neuzbūvēta ciema nosaukums	Ja ciema nosaukumam ir orientiera nozīme (tas ir oficiāli apstiprināts vai arī vietējie iedzīvotāji to zina un lieto), bet nav dzīvojamās apbūves, tad nosaukumu raksta kā vietienes nosaukumu.	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Adrešu reģistrs, papildus var izmantot arī vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu datus
Daļēji izzuduša vai būvēt iesākta ciema nosaukums	Ja ciemā ir 1 vai 2 mājas, tad nosaukumu raksta ciema šriftā	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Adrešu reģistrs, papildus var izmantot arī vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu datus

Ciema nosaukuma uzraksta lielums	Ciema nosaukuma uzraksta izmērs kartē atkarīgs no iedzīvotāju skaita	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati
Ciema nosaukuma uzraksta izvietojums	Izklaides apbūvētiem ciemiem, kā arī ja ciems ir izstieptas konfigurācijas, sastāv no vairākām daļām u. tml., nosaukumu izvieto tur, kur vislielākā apbūves koncentrācija	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Satelītkarte, TOPO 50, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati (ja dati no šiem avotiem ir nepietiekami vai ir šaubas par to kvalitāti, tad dzīvojamo ēku vai viensētu piederību konkrētam ciemam noskaidro un saskaņo attiecīgajā pašvaldībā, saskaņojumu atzīmējot kartes lapas formulārā)
Ciema daļu nosaukumi un atkārtotie uzraksti	<p>Pie atstatu esošām vai ar citu nosaukumu apzīmētām ciema daļām dod atkārtoto uzrakstu (ciema daļas nosaukuma šriftā). Ja ciema daļai ir atšķirīgs nosaukums, to liek iekavās aiz atkārtotā uzraksta</p> <p>Piemērs:</p> <p>Kalni</p> <p style="text-align: center;">Kalni</p> <p>2. piemērs:</p> <p>Ceplī</p> <p style="text-align: center;">Ceplī (Upītes)</p>	VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Satelītkarte, TOPO 50, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati

<p>Ciema nosaukuma atkārtotie uzraksti pie viensētām Latgalē</p>	<p>Apvidos Latgalē, kur ciemos un viensētu grupās (arī t. s. sādžās) par galveno orientieri joprojām izmanto apvienojošo ciema vai viensētu grupas nosaukumu, šo apvienojošo nosaukumu raksta kā atkārtoto uzrakstu arī pie atstatu esošām dzīvojamām ēkām vai viensētām, kuras ietilpst attiecīgajā ciemā. To raksta mazākiem burtiem, nekā viensētas nosaukumu. Ja viensētai kartē ir arī individuāls nosaukums, atkārtoto ciema nosaukuma uzrakstu izvieto zem tā.</p> <p>Ja ciemam kartē ir divi nosaukumi (otrais iekavās), kā atkārtoto uzrakstu lieto tikai pirmo nosaukumu. (mazākiem burtiem nekā viensētas nosaukums)</p> <p>Blīvāk apbūvētās teritorijās atkārtotais uzraksts nav jāliek pie katras ēkas, tomēr tas nepieciešams pie ēkām, kas izvietotas blīvās apbūves perifērijā (ja vien netraucē citu svarīgāku kartes apzīmējumu nolasīšanai)</p>	<p>Adrešu reģistrs, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati</p>
<p>Ciema nosaukumu uzraksti ļoti sīkos Latgales ciemos</p>	<p>Ja no Latgales ciema saglabājusies tikai viena viensēta, tad ciema nosaukuma uzrakstu (ciema nosaukuma šriftā) izvieto tās tiešā tuvumā. Ja viensētai ir arī savs individuālais nosaukums, to arī izvieto pie šīs viensētas (viensētas nosaukuma šriftā)</p> <p>Ja saglabājušās dažas atstatu izvietotas viensētas, tad ciema nosaukuma uzrakstu (ciema nosaukuma šriftā) izvieto pie nozīmīgākās no tām, bet pie pārējām – kā atkārtoto uzrakstu, saglabājot arī viensētu individuālos nosaukumus, ja tādi ir (skat. augstāk teikto)</p>	<p>VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Satelītkarte, TOPO 50, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati</p>
<p>Ielu nosaukumi ciemos</p>	<p>Izvietojami tā, lai būtu nepārprotami izlasāmi</p>	<p>Adrešu reģistrs, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati</p>
<p>Bijušo un esošo vasarnīcu koloniju un dārzkopības sabiedrību nosaukumi</p>	<p>Bijušo vasarnīcu koloniju un dārzkopības sabiedrību nosaukumi, kurām piešķirts ciema statuss, rakstāmi ciema šriftā. Citos gadījumos lietojams „vasarnīcu ciema” nosaukumu šrifts</p>	<p>VDB, grāmata „Latvijas ciemi”, Satelītkarte, TOPO 50, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati</p>

VIENSĒTAS, DZĪVOJAMĀS ĒKAS	UZMANĪBU! Nesajaukt viensētu vai dzīvojamo ēku nosaukumus ar kadastra vienību (zemes gabalu) nosaukumiem!	
Dzīvojamo ēku nosaukumi ciemos, viensētu nosaukumi	Ciemos un citos blīvi apbūvētos areālos nosaukumi rakstāmi tām viensētām un dzīvojamām ēkām, pie kurām tos ir iespējams izvietot. Tādēļ koncentrētas apbūves areālos nosaukumus parasti raksta izlases veidā, bet izklaidus apbūvētās teritorijās — pie katras viensētas vai dzīvojamās ēkas	Adrešu reģistrs, VDB, TOPO 50, vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati (ja norādītajos avotos esošie dati ir nepietiekami vai ir šaubas par to kvalitāti, tad dzīvojamo ēku vai viensētu nosaukumus noskaidro un saskaņo attiecīgajā pašvaldībā, saskaņojumu atzīmējot kartes lapas formulārā)
	Viensētu un dzīvojamo ēku nosaukumiem lietojams īpaši tiem paredzētais šrifts. Atkārtoto ciema nosaukumu nav pieļaujams rakstīt viensētu nosaukumu šriftā arī tad, kad tas tiek atkārtots pie atsevišķām viensētām (dzīvojamām ēkām)	
	Nosaukumi jāizvieto tā, lai būtu nepārprotami skaidrs, uz kuru viensētu vai dzīvojamo ēku katrs no tiem attiecas	
	Topogrāfiskajā kartē nosaukumus var pierakstīt arī drupām, ja tām ir orientiera nozīme	
HIDROGRĀFIJAS OBJEKTI		
Ūdenstilpju nosaukumi	<p>Ja ūdenstilpe kartes mērogā ir neliela, nosaukumu izvieto tai blakus, ja liela — ievieto tās kontūrā</p> <p>Nomenklatūras vārdus (ezers, dīķis, ūdenskrātuve, dzirnavu dīķis, dzirnavu ezers) saīsina (attiecīgi: ez., d., ūd.-krāt., dz. d., dz. ez.) tikai gadījumos, kad nesaīsinātus tos nav iespējams kartē izvietot</p>	VDB, kā palīgmateriāls — ŪTK jaunā versija (tikai sākot ar 2008. g.), TOPO 50. Var papildināt arī ar nozīmīgu nosaukumu no apsekojumu u. c. materiāliem, liekot to kā otro iekavās. Par dīķu nosaukumiem vēlams konsultēties vietējās pašvaldībās, jo dīķa nosaukums var būt mainīts, mainoties dīķa īpašniekam. Ja dīķis vai cita ūdenstilpe sadalīta vairākiem īpašniekiem un katrs lieto savu nosaukumu, kartē jāattēlo apvienojošais visas ūdenstilpes nosaukums; atsevišķu īpašnieku dotie nosaukumi, ja tos var izvietot, rādāmi kā ūdenstilpes daļu nosaukumi

• Ūdensteču nosaukumi	<p>Ūdenstece nosaukuma uzraksti kartē jāatkārto ap 17 cm attālumā cits no cita</p> <p>Ja kādam ūdenstecei posmam ir atšķirīgs nosaukums, to attiecīgajā upes posmā ievieto iekavās aiz galvenā nosaukuma (pamatnosaukuma)</p> <p>Ja visai ūdenstecei ir otrs nosaukums, to raksta iekavās aiz visiem tās galvenā nosaukuma (pamatnosaukuma) uzrakstiem</p> <p>Ja ūdenstece sazarojas vai tai ir liela pieteka, nosaukumi jāizvieto tā, lai būtu nepārprotami skaidrs, kur ir galvenā tece un kur — tās pieteka vai atzars</p> <p>Nomenklatūras vārdus (upe, upīte, strauts), saīsina (u., str.) tikai gadījumos, kad nesaīsinātus tos nav iespējams kartē izvietot</p>	VDB, Svarīgo objektu datubāze (upju līnijas), kā palīgmateriāls — ŪSIK jaunā versija. Var papildināt arī ar nozīmīgu nosaukumu no apsekojumu u. c. materiāliem, liekot to kā otro iekavās
Ezeru līču un jūras līču nosaukumi		VDB, kā palīgmateriāls — Satelītkarte, TOPO 50, var papildināt no lauka apsekojumu u. c. materiāliem
RELJEFA OBJEKTU NOSAUKUMI	Lieto, ja reljefa formas kartē parādās ar horizontālēm, augstumatzīmēm vai citiem apzīmējumiem. Ja nav horizontāļu, augstumatzīmju vai citu apzīmējumu, kas ļauj lokalizēt konkrēto reljefa objektu atrašanās vietas, reljefa objektu nosaukumus nelieto	VDB, kā palīgmateriāls — Satelītkarte, TOPO 50, var papildināt no lauka apsekojumu u. c. materiāliem
PURVU, PĻAVU NOSAUKUMI	Lieto nozīmīgākos (galvenokārt lielākiem objektiem, kas attēloti ar kartes topogrāfiskajiem apzīmējumiem)	VDB, kā palīgmateriāls — Satelītkarte, TOPO 50, var papildināt no lauka apsekojumu u. c. materiāliem
MEŽU NOSAUKUMI	Lieto nozīmīgākos	VDB, kā palīgmateriāls — Satelītkarte, TOPO 50, var papildināt no lauka apsekojumu u. c. materiāliem
PARKU, DĀRZU, DIŽKOKU, DIŽAKMEŅU NOSAUKUMI	Tikai, ja tiem ir orientiera nozīme	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas interneta mājaslapa, vietējās pašvaldības un to rīcībā esošie vietējas nozīmes

		dabas un vēstures pieminekļu saraksti
VALSTS NOZĪMES AIZSARGĀJAMIE DABAS UN KULTŪRVĒSTURES OBJEKTI		Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas interneta mājaslapa un Valsts aizsargājamo nekustamo kultūras pieminekļu saraksts
Rezervātu nosaukumi	Tie, kuru robežas tiek attēlotas kartē	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas ministrijas interneta mājaslapa
Dabas liegumu nosaukumi	Tie, kuru robežas tiek attēlotas kartē	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas ministrijas interneta mājaslapa
TRANSPORTA OBJEKTI		
Bāku nosaukumi	Tām bākām, kuras tiek attēlotas kartē	VDB, Hidrogrāfijas dienesta oficiālie saraksti
Ostu un pietātņu nosaukumi	Izsoles veidā	VDB, Hidrogrāfijas dienesta oficiālie saraksti
Dzelzceļa staciju, pieturu un izmaiņu punktu nosaukumi	Visi (skat. topogrāfiskos apzīmējumus.)	VDB, <i>a/s Latvijas dzelzceļš</i> oficiāli izsniegts saraksts
CITI OBJEKTI		
Kapsētu nosaukumi	Nozīmīgākie. Pārsvārā nosaukumos lieto nomenklatūras vārdu <i>kapi</i> , tikai atsevišķos apvidos — saskaņā ar vietējo tradīciju — <i>kapsēta</i>	VDB, vietējās pašvaldības, 1990. g. pagastu kartes M 1:25 000
Mežniecību, skolu, baznīcu, pašvaldību, sabiedrisko, ražošanas u. tml. iestāžu, uzņēmumu un sabiedrisko organizāciju nosaukumi	Tikai, ja tie izvietoti ēkā ārpus koncentrētas apbūves areāliem. Tos raksta šriftā „ <i>cita objekta nosaukums</i> ”. Tā kā vairumā šādu gadījumu kartē svarīgāk ir norādīt iestāžu, uzņēmumu, sabiedrisko organizāciju u. tml. nosaukumus (īsos), nevis tikai to atrašanās vietu adreses , pieļaujamas atšķirības no Adrešu reģistra datiem. Nosaukumu, ko raksta aiz paskaidrojošā uzraksta, liek pēdējās (piemēram, <i>bērn. d. „Bitīte”</i>)	Vietējās pašvaldības

PASKAIDROJUMI

1. Par darbu ar Adrešu reģistra datiem

Tā kā pilsētas, lielākā daļa ciemu un viensētu grupu, ielas pilsētās un ciemos, dzīvošanai, komercdarbībai, saimnieciskajai, administratīvai vai publiskajai darbībai paredzētās ēkas, tai skaitā viensētas, ir adresācijas objekti, to nosaukumi kartēs, ciktāl iespējams, jāsaskaņo ar Adrešu reģistra datiem.

Adrešu reģistrā patlaban ir tabulārie dati par visiem oficiālajiem Latvijas ciemu un citu adresācijas objektu nosaukumiem, bet vēl nav grafisko datu par visām valsts teritorijā esošajām ēkām un viensētām (nekustamajām lietām). Grafiskos datus par ciemu nosaukumiem Adrešu reģistrs neuztur. Tādēļ ēku un viensētu nosaukumu attēlošanai topogrāfiskajā kartē M1:10 000 **Adrešu reģistrā esošie dati jāizmanto, tos papildinot no citiem avotiem šādā veidā:**

A gadījums — Adrešu reģistrā ir visi dati par kartējamās teritorijas nekustamajām lietām :

oficiālo ciemu, pilsētu, ielu, ēku un viensētu, ražošanas un sabiedrisko objektu nosaukumus ņem no Adrešu reģistra datiem (pārējos nosaukumus no VDB un grāmatas „Latvijas ciemi”, kā papildu materiālu pilsētām izmantojot arī „Karšu izdevniecības *Jāņa Sēta*” pilsētu plānus), nosaukumi un to izvietojums pašvaldībās nav jāpārbauda.

B gadījums — ja datu nav vai tie ir fragmentāri, tad papildus tiem jāizmanto:

VDB,

grāmata „Latvijas ciemi”,

lauku apsekojumu dati,

pilsētām arī „Karšu izdevniecības *Jāņa Sēta*” kartogrāfiskās publikācijas.

Pēc tam nosaukumi, kuri attiecas uz adresācijas objektiem, un to izvietojums jāpārbauda un jāsaskaņo vietējās pašvaldībās, saskaņojumu apstiprinot uz katras pārbaudītās kartes lapas.

Ja adresācijas objektu nosaukumos, kas reģistrēti Adrešu reģistrā vai ir saskaņoti pašvaldībās, Toponīmikas laboratorija konstatē neatbilstības LR normatīvo aktu prasībām vai reālajai situācijai un toponīmiskās kontroles gaitā izdara attiecīgus labojumus vai piezīmes, tad:

- a) šādus nosaukumus kartē neattēlo, izņemot gadījumus, kad tie ir būtiski svarīgi, lai būtu iespējams orientēties kartē vai apvidū vai lai dokumentos atpazītu kādu nozīmīgu objektu,
- b) ja šādus nosaukumus kartē attēlo, tad iekavās pievieno pareizo nosaukuma versiju.

2. Par vietvārdu avotiem un metodisko palīdzību.

2.1. Galvenie reģionālajās nodaļās izmantojamie vietvārdu avoti:

VDB un tās „karšu logs” (darbojas arī ar interneta bezmaksas pārlūkprogrammu *Google Chrome*);

Adrešu reģistra dati;

Topogrāfiskā karte M 1:50 000 (jaunākā pieejamā versija);

grāmata „Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums” — R., 2007;

vietējo pašvaldību un lauka apsekojumu dati

papildmateriāli:

Karšu izdevniecības „Jāņa sēta” pilsētu plāni
pilsētu militārās kartes *City Graphic* M 1:25 000;
Satelītkarte (pārsvarā dabas objektu nosaukumiem, jo apdzīvoto vietu nosaukumi ir mainīgi);

2.2. Papildus tabulā minētajiem vietvārdu avotiem var izmantot arī rajonu un pagastu ģeogrāfiskās vietvārdu vārdnīcas:

Avotiņa R. Madonas rajons. Kalni. Upes. Ezeri. Purvi. Meži. Ģeogrāfiska vietvārdu vārdnīca. — R., 1999.
Avotiņa R., Goba Z. Rīgas rajona fiziski ģeogrāfisko objektu nosaukumu raksturojums. — R., 1989.
Avotiņa R. Sēlpils pagasts. — R., 2005.
Avotiņa R. Staburaga pagasts — R., 2007.
Avotiņa R. Krustpils pagasts — R., (plānots izdot 2011. g.)
Goba. Z. Kuldīgas rajons. Dabas objektu nosaukumu vārdnīca. — R.: LU Ģeogrāfijas nodaļa, 1994.
Kavacs J. Valkas rajons. Dabas objektu nosaukumu vārdnīca. — R., 1993.
Kovaļevska O. Krāslavas rajons. Ģeogrāfisko nosaukumu vārdnīca. — R., 1997.
Liepas pagasts. Vietas un vārdi. — R., 20059
Zaubes pagasts. Vietas un vārdi. — R., 2005.

2.3. Pilsētu toponīmajai kā palīgmateriāls izmantojamās „Karšu izdevniecības Jāņa Sēta” kartogrāfiskās publikācijas — kartes un plāni ir ērti lietojami to apkopojumu veidā:

internetā <http://www.balticmaps.eu/>
vai kompaktdiskā JS Baltija 2.
kā arī grāmatā *Latvijas Autoceļu atlants*. — R., 2005

2.4. Kā vietvārdu avoti nav izmantojami plāni un kartes, kuros vietu nosaukumi atveidoti krievu alfabēta burtiem (piemēram, PSRS armijas Ģenerālštāba kartes, kur nosaukumi ir pat tīši sagrozīti). Šādi materiāli dažos gadījumos var noderēt vienīgi nosaukumu izvietojuma pārbaudei.

Direktora p.i.

M.Celmiņa

V.Strautniece
Vita.Strautniece@lgia.gov.lv